

“СВОБОДА НА БАРИКАДАХ”

До другої річниці
Революції Гідності

Ежен Делакруа. Свобода на барикадах. 1830 р.

Картину з такою назвою 32-річний **Ежен Делакруа** створив у 1830 році, під впливом “трьох славних днів” липневої революції в Парижі, яка скинула з трону останнього з династії Бурбонів короля **Карла X**. Це найвідоміше полотно, присвячене боротьбі за свободу і незалежність Франції. Повсталий народ, більшістю якого було студентство, вийшов на вулиці, щоб добитися скасування низки урядових обмежень. Автор, вочевидь, прагнув охопити масштаб усієї події, передати відчуття неосяжності й розмаху того, що сталося. Серед повстанців художник зобразив й самого себе зі зброєю в руках, чим підкреслив свої політичні переконання і своє прагнення долучитись до протесту. Сам автор так описав своєму братові Шарлю мотиви створення картини: “Я вибрав сучасний сюжет — барикаду, хоч я й не послужив батьківщині в бою, послужу їй хоча б у малярстві”.

Барикади (від фр. *barricade* — бар’єр, перешкода) — переважно міський спосіб протистояння добре організованій владній силі. Перші барикади виникли в Парижі в Середньовіччі і від того часу в кожній революції відігравали важливу роль. Їх яскраво описав **Віктор Гюго** у романі “Знедолені”. Цей своєрідний щит дозволяє не тільки захиститись беззбройним протестувальникам від куль нападників, ба, навіть,

Ежен Делакруа (1798—1863). Автопортрет, близько 1837 р.

Ніка Самофракійська. Лувр, Франція.

Статуя споруджена мешканцями грецького о. Родос на згадку про перемогу, здобуту ними над флотом сирійського царя. Один із найвідоміших взірців античної епохи, присвячений богині перемоги на ім'я Ніка.

Статуя знайдена на о. Самотракі у квітні 1863 року французьким консулом і археологом-любителем Шарлем Шампуазо і того ж року перевезена до Франції

зупинити їх броньовану колісну техніку. Наш час додав у їхнє будівництво суттєвий, як виявилось, матеріал — гумові шини. Чорний їдкий дим від них не тільки заступає оптику прицілів, але й при попутному вітрі — обкурює нападників. До давніх римських катапульт і “зброї пролетаріату” — бруківки (*І. Шадр*), додалися у новітні часи ще й пляшки зі запальною сумішшю, названі майданівцями “коктейлями Грушевського”. Розкріпаченням духу, потужним акордом гідності стала поява на українських барикадах піаніно. Досі світ такого не чув і не бачив. Ось чому очільники “північних вовків” мстять нам, панічно побоюючись яскравого прикладу мужньої боротьби за людську гідність. Адже сонце Свободи й вітер Волі можуть пробратись крізь верхні “зуби” брунатних кремлівських мурів.

Для зображення абстрактного поняття “свобода” *Делакруа* вибрав алегоричний образ на третину оголеної, босої жінки. Саме жінка, за задумом автора, мала уособлювати мрії про волю, звільнення від рабських пут і прагнення докорінних змін у суспільстві. Художник поставив її у центрі картини, на вершині барикади, з піднятим догори в правій руці французьким триколіровим прапором та мушкетом, з натягнутим на нього багнетом, — у лівій. Вона, як *Ніка Самофракійська*, надихає повстанців і веде їх уперед, не зважаючи на бездиханні тіла (на передньому плані) тих, що вже полягли за свободу. Композиція дуже

динамічна. Майже оголені груди Свободи також ніби рвуться вперед, передаючи глядачу запал боротьби. В її подібі можна розгледіти риси найкращих зразків античного мистецтва: пропорції обличчя відповідають канонам краси, які сповідувала грецька скульптура в особі *Венери Мілоської*. Проте ця осучаснена Венера, здається, втратила грецькі прототипи і стала втіленням ідеалів нового часу. Вільний одяг, що розвівається під легким вітерцем, надає динамічності її образу, характерної для епохи романтизму. На її голові — бордова яacobінська шапка, що символізує солідарність з повстанням 1793 р., очолюваним яacobінцями (*Робесп'єром, Дантоном, Маратом, Сен-Жюстом*), яке почалося зі взяття Бастилії. Інші фігури на першому плані картини уособлюють сили, які здійснили революцію: робітник з шаблею, інтелігент (сам автор) в капелюсі зі зброєю та азартний хлопчина з пістолями в обох руках, такий собі *Гаврош*, якого згодом опише *Гюґо*. Туман від порохового диму приховує натовп повстанців, який ніби напірає з глибини картини. Проте, що це Париж, нагадує лише правий бік картини, де видніються башти собору Нотр-Дам.

Венера Мілоська. Лувр, Париж

Жан-П'єр Уель. Штурм Бастилії 14 липня 1789 р. Національна бібліотека Франції

Свята Маріанна — символ Франції.
Скульптор — Т. Дорію, близько 1871 р.

Іван Марчук, видатний український мистець,
і Микола Григорчук, автор статті

Ерік Буве, фотокореспондент:
*“Важко словами описати мужніх людей,
яких бачив на Євромайдані. Це були люди,
котрі віддали своє життя за свободу. Це — герої!”*

Для Франції не дивно, що жінка очолює спротив. Досить згадати, як юна селянська дівчина **Жанна д'Арк**, описана **Вольтером** у поемі “Орлеанська Діва” (1755 р.), очолила визвольну боротьбу французького народу проти англійських загарбників під час Столітньої війни 1337—1453 рр., і визволила міста Орлеан та Реймс. Зрештою, заступницею Франції є свята **Катарина**, а заступницею Парижа — свята **Женев'єва**. Одним із символів Франції, крім відомих — галльського півня і білої лілії **Бурбонів** — є свята **Маріанна**. Знаменита статуя **Ф. Бартольді** “Свобода” в Нью-Йоркській гавані — парижанка, образ якої навіяний вуличними боями в Парижі 1851 р., — була

подарована Францією до 100-річчя американської революції та відкрита на 10 років пізніше — 28 жовтня 1886 р.

Образ “Свободи на барикадах” — вічно живий, як вічно житиме в середовищі людей “*дух, що тіло рве до бою*”, нетерпимість до гноблення й прагнення до справедливості. Саме французький фотограф **Ерік Буве (Bouvet)**, попри загрози власному життю, залишив на пам'ять людству тисячі живих світлин — свідчень нашої Революції Гідності. Французькі урядовці, вражені новітніми барикадами на Майдані — явищем, небаченим у містах Європи XXI століття, — в один час мали намір привезти шедевр **Делакруа**, — “Марсельезу французького живопису”, — з Лувра для демонстрації в Україні. **Делакруа** доклав чимало зусиль, щоб ця його найкраща річ потрапила до Лувра. По різному складалася потім доля його картини в Луврі: її то демонстрували, то заховували в запасники, залежно від стану свободи у самій Франції.

Цікаво, що репродукцію цієї картини у вигляді плаката можна було побачити в Києві на IV Міжнародному фестивалі “Книжковий Арсенал”. Тільки замість триколюра жінка тримає у тій же руці прапор Євросоюзу, а чоловіки по обидва боки від неї, замість капелюхів і шапок на головах, мають каски та “балаклави”.

Багато малярських творів створив і наш Майдан Гідності. Заслужену славу їм принесуть прийдешні часи. ■

Микола Григорчук,
доктор фіз.-мат. наук, пров. наук. співроб.
Інституту теоретичної фізики
ім. М.М. Боголюбова НАН України, м. Київ

Світлини до статті “Свобода на барикадах” —
французького фотографа **Еріка Буве**